

*Türkiye Hapishanelerinde Öğrenci Olmak
ve
Öğrenim Hakkı*

Kadir Selamet

Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi
TCPS – Turkey’s Center for Prison Studies
2015

TÜRKİYE HAPİSHANELERİNDE ÖĞRENCİ OLMAK VE ÖĞRENİM HAKKI

Tüm dünyada ceza politikalarını yakın zamana kadar aşırı intikamcı düşünceler ve mahpuslara yönelik ön yargılar karakterize ediyordu. Geçmişte var olan, suç sayılan fiilin bedelini ödettirme ve mahpustan intikam alma anlayışının yerini mahpusu iyileştirme, rehabilitasyon, tekrardan topluma kazandırma anlayışının yer almasıyla birlikte hapisane içerisinde öğrenime bakış köklü bir değişime uğramıştır. Bu değişimle birlikte hükümlü ve tutuklu eğitimini amacından saptıran, çok dar kalıplar içerisinde ele alan ve özünde yıkıcı fikirleri barındırdığı için yapıcı olmayan uygulamalar yerini mahpusların öğrenimini teşvik eden, temel bir insan hakkı olan öğrenim hakkına ulaşımı için gerekli tedbirleri alan uygulamalara bırakmak zorundadır. Bu, elbette hükümlü ve tutuklu eğitiminde basit değişiklik olmayıp, cezaevi rejiminin yeniden düzenlenmesini, eğitim yöntem ve amaçlarının yeniden şekillendirilmesini gerektiren, önemli bir felsefe değişikliğidir. Ceza politikası, cezaevi rejimi ve cezaevindeki eğitimin birbirini tamamlayan kavramlar olarak görülmesi ve düzenlenmesi, mahpusların ve personelin eğitiminde çağın gereklerine uymanın zorunlu bir koşuludur.

Bu yazıda ise insan onurunun korunması çerçevesinde temel bir hak olarak öğrenim hakkı ve Türkiye hapisanelerinde mahpusların bu haktan yararlandırılması üzerinde duracağım.

Öğrenim Hakkı Kavramının Gelişimi

Öğrenim hakkı; bireyin bir değer kabul edilme, temel insan hak ve özgürlükleri için mücadele vermeye başlamasıyla birlikte 1789 Fransız Devrimi sonrası hak eşitliği istemini de kamuoyunda tartışılır hale getirmiştir. Herkes için öğrenim hakkı da hak eşitliği istemi olarak gündeme girmiştir. Fransız devrimcilerinin özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkelerinin gerçekleşmesi ve insanın temel hak ve özgürlüklerden yararlanması için öğrenimin önemini öne sürmüş ve böylece 1793 Fransa Anayasasının başına eklenen ikinci İnsan ve Vatandaş Hakları bildirisinin 22. Maddesiyle yani “ Öğrenim herkesin ihtiyacıdır. Toplum, kamu eğitiminin gelişmesine bütün gücüyle yardım etmek ve öğrenim imkanlarını bütün vatandaşlara sağlamak zorundadır.” Cümleleriyle ilk defa anayasal düzleme taşınmıştır. Bu hükümlerle öğrenim ayrıcalıklı ve olanaklı bir faaliyet alanı olmaktan çıkarılıp kamusal hale getirilmiştir.

Bu dönemde, Fransa ve Almanya’da parasız okulların yalnızca yoksullara değil, herkese açık olması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmıştır. Eğitimin insanlar için bir temel hak olarak kabul edilmesi ve bu hakkın tanınmasıyla birlikte eğitimin yaygınlaştırılması, uzun ve zorlu bir süreç sonunda gerçekleşebilmiştir.

2. Dünya savaşı sonrası yapılan anayasaların ortak özelliği ise sosyal devlet anlayışının benimsenmesi olup; bunun sonucu olarak öğrenim hakkının anayasalarda yer almasıdır. Özetle, II. Dünya Savaşı sonrası, öğrenim hakkı ile ilgili ulusal ve uluslararası kanuni düzenleme ve belgeler, insan hakları ile ilgilenenlerin önemli bir uğraş alanı olmuştur.

Günümüzde öğrenim hakkı, evrensel düzeyde kabul gören hakların ilk sıralarında bulunmakta ve bütün insanlığın bu haktan yararlanabilmesi amacıyla, anayasalarda ve yasalarda eğitim hakkına yönelik hükümler yer almaktadır.

Hak ve Özgürlükler Sınıflandırmasında Öğrenim Hakkının Yeri

Temel hak ve özgürlüklerin devrimci niteliği göz önüne alınarak yapılan sınıflandırmaya göre hak ve özgürlükler: kişi özgürlükleri ve siyasal hakların yer aldığı “birinci kuşak haklar”, iktisadî, sosyal ve kültürel hak ve özgürlüklerin yer aldığı “ikinci kuşak haklar” ve dayanışma hakları olarak da bilinen çevre, gelişme ve barış haklarının yer aldığı “üçüncü kuşak haklar” olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Bir diğer sınıflandırma ise George Jellinek tarafından yapılmıştır. Koruyucu haklar (negatif statü hakları), isteme hakları (pozitif statü hakları) ve katılma hakları (aktif statü hakları).

Koruyucu haklar, devlet müdahalesine karşı güvence altına alınması ve siyasi iktidar karşısında korunması gereken hakları ifade eder. Bu kümede haklar için devlete düşen görev, bu hak ve özgürlükleri tanımak ve bunlara dokunmamaktır. Bir başka ifadeyle, negatif statü hakları, kişiye doğuştan gelen bazı haklara, devlet de dahil olmak üzere, kimsenin müdahale etmemesini talep etme haklarıdır. Bu haklar, anayasada, kişinin temel hak ve özgürlükleri şeklinde yer alır.

İsteme hakları, olumlu haklar olarak nitelendirilmektedir. Devlet bu kümeye giren hakları sadece dokunmamakla yetinmeyecek, bunların gerçekleştirilmesini de sağlamakla yükümlü olacaktır. Bir başka ifadeyle, pozitif statü hakları, devletten bir şeyler yapmasını talep etme hakkıdır. Bu hakların sağlanması için, devletin kişileri birtakım olanaklarla donatması, olumlu faaliyetlerde bulunması gerekmektedir.

Katılma hakları ise bireyin siyasal iktidarın oluşmasına ve kullanılmasına yönelik haklardır. Bu haklar sayesinde vatandaşlar siyasi karar alıcıları belirleyebilir ve siyasi ve idari kararları etkileyebilirler. Bu haklar, bir siyasal toplumda kişiyi aktif duruma getiren haklardır. Bunlar anayasalarda siyasal haklar olarak yer alırlar.

Günümüzde artık ikili bir ayırımdan daha fazla söz edilmektedir²⁷. Bu ayırma göre haklar; (i) kişisel ve siyasi haklar (ii) ekonomik, sosyal ve kültürel haklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel hakların “bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikli çıkarlarını ve özgürlüklerini güvence altına alan haklar” olarak tanımlanması mümkündür.

Eğitim ve öğrenim hakkı, 1982 Anayasası'nın 42. maddesinde, sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler bölümünde düzenlenmiştir. 1982 Anayasasının 42. maddesinin 1 inci fıkrası “kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” hükmünü içermektedir. Bu hüküm hiçbir ayırma tabi tutulmadan, herkesin, eşit eğitim hakkına sahip olmasını gerektirmektedir. Bir başka ifadeyle, eğitimin temel bir insan hakkı olması, kamusal sorumluluğu gerektirir; yani devletin, nitelikli eğitimi, herhangi bir ayırım gözetmeden, herkese, parasız olarak sunmasını

gerektirmektedir. Anayasal durum bakımından, sosyal bir hak olarak eğitim hakkı, devlete karşı ileri sürülebilecek bir temel haktır. Devlet, eğitim olanaklarının ve ilgili alt yapının sağlanması yükümlülüğü yanında, hiçbir ayırım yapmadan, herkesi eşit bir şekilde bu haktan yararlandırmak durumundadır. Bundan başka, devletin, kendi dışında diğer bireyler tarafından da eğitim hakkının kullanılmasını engelleyen uygulamalara son verecek tedbirleri alması gerekir. Eğitim hakkının bu özelliği göz önüne alındığında, bazı yönleriyle bir sosyal hak, bazı yönleriyle de bir temel hak olduğu söylenebilir. Bu bakımdan eğitim hakkı birinci sınıflandırmaya göre hem birinci hem de ikinci kuşak haklar içinde; ikinci sınıflandırmaya göre hem koruyucu haklar (negatif statü hakları) hem de isteme hakları (pozitif statü hakları) içinde; üçüncü sınıflandırmaya göre ise ekonomik, sosyal ve kültürel haklar içinde yer almaktadır.

Uluslararası belgelerde öğrenim hakkı

Günümüzde öğrenim hakkı, evrensel düzeyde kabul gören hakların ilk sıralarında bulunmakta ve bütün insanlığın bu haktan yararlanabilmesi amacıyla, anayasalarda ve yasalarda eğitim hakkına yönelik hükümler yer almaktadır.

Öğrenim hakkı, Birleşmiş Milletler Örgütü, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi örgütlerce kabul edilmiştir. Eğitim hakkı, uluslararası hukukun en temel konularından olup; bildirge, sözleşme, tavsiye, karar, ilke, vb. nitelikte çok sayıda uluslararası ve bölgesel insan hakları belgesinde yer almaktadır ve birçok ülke tarafından bu anlaşmalar kabul edilmiştir.

Öğrenim hakkı konusunda ilk uluslararası düzenleme Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisidir. Bölgesel düzenleme olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi konunun bir başka öncü belgesidir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarla İlgili Uluslararası Sözleşme öğrenim hakkı konusunda gerçekleştirilen en kapsamlı uluslararası sözleşmedir.

Öğrenim hakkının uluslararası belgelerde ilk kez yer aldığı İnsan Hakları Evrensel Bildirisini 26. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ile ilgili hükümleri şöyledir;

“1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirilmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır.”

Ardından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 1 Protokolün 2 nci maddesinde, eğitim ve öğretim hakkı düzenlemektedir. Protokol İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin hazırlanmasından hemen sonra Paris'te imzalanmıştır. Protokolün 2. maddesi:

“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana babanın bu eğitimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.” şeklindedir.

Protokolün ikinci maddesinin birinci cümlesi, eğitim hakkına yönelik negatif bir ifade tarzı kullanılarak kaleme alınmıştır. Yani bireye eğitim hakkının tanınıp sağlanması yerine, bu hakkın devlet veya başka kişiler tarafından yok sayılıp engellenemeyeceği belirtilmiştir. Negatif ifade şekli, eğitim hakkının mutlak bir şekilde düzenlendiğini göstermekle birlikte; bu ifadeden eğitim hakkının denetlenemez ve düzenlenemez olduğu şeklinde bir çıkarım doğru değildir. Ancak bu denetim ve düzenleme eğitim hakkının özünü zedeleyecek seviyede olmamalıdır.

Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar sözleşmesinde ise eğitimin aşağıdaki amaç ve hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olması gerektiğini vurgulamıştır.

(i) Eğitim insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olmalıdır,

(ii) Eğitim insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı

güçlendirmesine yönelik olmalıdır,

(iii) Eğitim herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlamalıdır,

(iv) Eğitim bütün uluslar ile bütün ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirmelidir,

(v) Eğitim Birleşmiş Milletlerin barışın korunması için yaptığı faaliyetlerini ilerletecek şekilde olmalıdır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, her tür ve her düzeyde eğitime ilişkin 13/2 nci maddede düzenlenen yükümlülüklerin kesin ve gerektiği şekilde uygulanıp uygulanmayacağını değerlendirilirken, her ülkenin kendi koşullarının göz önünde bulundurulacağını belirtmiş olmakla birlikte; eğitimin mevcudiyet (elde edebilme), erişilebilirlik, kabul edilebilirlik ve uyarlanabilirlik özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

“(a) Mevcudiyet (elde edebilme, availability): Taraf devletin yetkisi dahilindeki yeterli miktarda ve işlevsel halde eğitim kurumları ve programları mevcut olmalıdır. İşlevsellik, eğitim kurumları ve programlarının gelişme imkanları da dahil olmak üzere birçok faktöre bağlıdır; örneğin bütün kurumlar ve programlar için; bina ihtiyacının karşılanması veya diğer faktörlerden korunma, her iki cinsiyet için de sağlık imkanları, temiz içme suyu, eğitimli ve göreceli olarak uygun ücret alan öğretmen kadrosu, eğitim materyalleri ve benzeri

ihtiyaçların karşılanabilmesi. Bazı kurumlar ve programlar ise, kütüphane, bilgisayar ve bilişim teknolojisi imkanlarının varlığına ihtiyaç duyabilir.

(b) Erişebilirlik (ulaşabilme, accessibility): Bütün eğitim kurumları ve programlar, ayırım gözetmeksizin taraf devletin yetkisi altındaki herkes için erişilebilir olmalıdır. Erişilebilirliğin birbiriyle keşişen üç boyutu mevcuttur: (i) Ayrımcılık gözetmeme: Eğitim, özellikle risk altındaki gruplar, açısından, ayrımcılığın yasaklandığı konuların hiçbirinde ayrımcılık gözetilmeksizin, herkes için hukuken ve fiilen erişilebilir olmalıdır.

(ii) Fiziksel erişebilirlik: Eğitim, fiziksel olarak güvenli şekilde erişilebilir olmalı, makul ve uygun bir coğrafi bölgede verilmeli (örneğin uzaktan eğitim programları)

(iii) Ekonomik erişilebilirlik: Eğitim bedeli herkes tarafından ödenebilir olmalıdır.

Erişilebilirliğin bu boyutu 13 üncü maddenin 2 inci paragrafındaki ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim konularındaki düzenlemeye uygun olmalıdır: İlköğretim, herkes için parasız olmalı ve taraf devlet parasız orta ve yüksek öğretilimi aşamalı olarak gerçekleştirmelidir.

Uluslararası hukuk ve mahpusların öğrenimi

Günümüzde geçerli olan modern infaz anlayışına göre ise hapisaneler, suç işlemiş kişilerin topluma yeniden kazandırılması amacıyla eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin yapıldığı yerler olarak düşünölmektedir. Hükümlü ve tutukluların insanlık onuruna yakışır asgari yaşam standartlarının olması çok önemlidir.

Günümüzde cezalandırmanın amacının, toplumun intikam duygusunun tatmin edilmesi veya suç sayılan eylemin bedelinin ödettirilmesi olmayıp, onların ıslah edilmesi, iyileştirilmesi, rehabilite edilmesi, topluma kazandırılması tretmanı olduğu söylenmektedir. İşte bu anlayış; cezaevlerindeki eğitimin en temel insan haklarından biri olduğu düşüncesinin çıkış noktasıdır. Hükümlü ve tutuklular, özgürlükten mahrum bırakılmanın sonucunda kaybettikleri haklar dışında, diğer bütün insan haklarına sahip olmaya devam ederler. Öğrenim hakkı, istisnaları bulunsa da, özgürlükten mahrum bırakılmanın doğal bir sonucu olarak kaybedilen haklar arasında yer almayıp, kurumun işleyişi içerisinde en çok gözetilmesi gereken haklar arasında yer alır. İyi bir cezaevi rejimi, hükümlü ve tutuklulara sahip oldukları insan haklarını en geniş şekilde kullanma imkanı sağlamalıdır. Bunların başında da onların öğrenim hakkının güvence altına alınması gelir.

Hem Birleşmiş Milletler hem de Avrupa Konseyi tarafından hükümlü ve tutukluların eğitimi ile ilgili çok sayıda standart belirlenmiş ve bunların uygulanması üye devletlerden istenilmiştir. Birleşmiş Milletlerin belirlediği standartlar hem konuyla ilgili genel bir çerçeve oluşturması hem de Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen metinlerin esin kaynağı olması nedeniyle önem taşımaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26'ncı maddesine göre "Herkes eğitim görme hakkına sahiptir". Eğitim insan kişiliğinin tam gelişmesi ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygının

güçlendirilmesine yönelik olmalıdır. Beyannamenin 27'nci maddesine göre de "Herkes toplumun kültürel hayatına serbestçe katılmak, güzel sanatlarla ilgilenmek, bilimsel alandaki ilerleyişi ve onun yararlarını paylaşmak hakkına sahiptir." Bu evrensel ilke cezaevinde bulunan insanlar için de geçerli olmalıdır.

1955 tarihli BM Asgarî Standart Kurallarının 77'nci maddesine göre "Tüm mahpuslara, kendilerine yarar sağlayacak eğitim verilir. Okuması yazması olmayan mahpuslarla genç mahpusların eğitimi zorunludur ve idare tarafından bu kişilerin eğitimine özel bir dikkat gösterilir. Tahliye olduklarında güçlkle karşılaşmadan eğitimlerini sürdürebilmeleri için mahpuslara verilen eğitim olabildiğince ülkenin eğitim sistemi ile bütünleştirilir." Asgarî Standart Kurallarının 78'inci maddesi de "Mahpusların ruhsal ve fiziksel sağlıkları için her kurumda eğlendirici ve kültürel faaliyetler düzenlenir." hükmünü içermektedir.

Asgarî Standart Kuralların kütüphane ve kitaplık ile ilgili 40'inci maddesine göre "Her kurumda, her kategoriden mahpusların kullanabileceği, kendilerini geliştirici ve eğitici yeterli sayıda kitabın bulunduğu bir kitaplık kurulur. Bu kitaplıklardan yararlanmaları için mahkûmlar tam olarak teşvik edilir".

1990 tarihinde yürürlüğe giren Mahpuslara Muamelenin Temel İlkelerinin 6'ncı maddesinde "Bütün mahpuslar, kişiliklerinin tam gelişmesi için gerekli eğitim ve kültürel faaliyetlerden yararlanma hakkına sahiptirler." hükmü bulunmaktadır.

Avrupa Cezaevi Kurallarının 66'ncı maddesinin (a) bendinde mahpuslara yönelik olarak "Ruhsal destek ve rehberlik ile uygun iş, sanat rehberliği ve eğitimi, öğrenim, beden eğitimi, sosyal yeteneklerin geliştirilmesi, danışmanlık, grup ve boş zamanları değerlendirme için fırsatlar" sunulması gerektiği belirtilerek, devam eden bentlerde de konu hakkında ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Cezaevlerinde Eğitim Hakkında 13 Ekim 1989 tarih ve 89/12 sayılı Tavsiye Kararında; eğitimin temel bir hak olduğu, toplumun ve bireyin gelişmesi için önem arz ettiği, özellikle mahpusların büyük oranının eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle eğitim ihtiyaçlarının fazla olduğu, eğitimin cezaevlerinin insanileştirilmesi ve tutukluluk şartlarının iyileştirilmesini sağlayacağı ve onların topluma kazandırılmalarını kolaylaştıracağı vurgulanmıştır. Bu ilkeler doğrultusunda mahpusların; kütüphane, sosyal faaliyet, beden eğitimi ve spor, yaratıcı aktiviteler, meslekî eğitim ve dersane çalışmalarına imkan verilmesi, bunların dış dünyadaki eğitime uygunluk göstermesi, onların zihinsel, sosyal, ekonomik ve kültürel genel durumunun geliştirilmesi, cezaevi yönetim sisteminin eğitimi desteklemesi ve kolaylaştırması, eğitimde yer almanın malî veya diğer menfaatlerini olumsuz etkilememesi ve çalışanlara göre daha kötü bir statüde olmamaları, her yönüyle eğitime katılmaları için gerekli çabanın gösterilmesi ve teşvik edilmeleri, yetişkinlerin uygun metotlarla eğitilmeleri, bilhassa zorlukları bulunan ve özellikle okuma-yazma problemi olan mahpuslara özel ilgi gösterilmesi, kütüphaneden yararlanmaları, işgücü piyasasına uygun meslekî eğitim verilmesi, cezaevi günlük yaşantısına

ve topluma uyumu kolaylaştıracak sosyal faaliyetler yapılması, eğitimin m¼mk¼n olduğu ölç¼de cezaevi dışında gerçekleşmesi ve toplumun da katılımının sağlanması, verilen eğitimin tahliye sonrasında da devamı için gerekli önlemlerin alınması gibi hususlara yer verilmiştir.

Cezaevlerindeki eğitim ile ilgili Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi metinlerinde sonuç olarak h¼k¼ml¼ ve tutuklular için;

1. Eğitimin temel bir hak olduğu,
2. Ruhsal, fiziksel, sosyal ve eğitsel açıdan gelişmeleri; m¼zik, tiyatro, satranç ve rekreasyon gibi sosyal ve k¼lt¼rel faaliyetlerden yararlanmaları,
3. Eğitimlerinin dış d¼nya ile uyumlu olması, olabildiği ölç¼de kurum dışı eğitim seçeneklerinin dikkate alınması ve sivil toplumun katılımının sağlanması,
4. Eğitimlerinin, tahliye sonrası toplumsal yaşama d¼n¼ř¼ hazırlamaya y¼nelik olması,
5. Eğitimin desteklenmesi, teşvik edilmesi ve eğitime katılanların eğitime katılmayanlara g¼re başta mal¼ menfaatleri olmak üzere, diğer yararlarının olumsuz etkilenmemesi,
6. Cezaevindeki eğitimin ¼lkenin eğitim sistemiyle b¼t¼nleřtirilmesi,
7. Meslek¼ eğitimin piyasa koşulları dikkate alınarak yapılması,
8. H¼k¼ml¼ ve tutukluların kendilerini ifade edebilmeleri için her t¼rl¼ sosyal, k¼lt¼rel ve sanatsal çalışmaya erişebilmelerinin olabildiğince sağlanması, ¼ng¼r¼lmektedir.

T¼rkiye anayasasında ¼đrenim hakkı ve mahpusların ¼đrenimi

¼đrenim hakkı, 1921 Anayasasında yer almamakta olup; 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında d¼zenlenmiřtir. Eğitim alanının, 1924 Cumhuriyet Anayasası d¼neminde gerçek anlamıyla bir d¼n¼ř¼me sahne olduğu s¼ylenbilir. 1961 Anayasasında, ¼đrenim hakkı hem bir temel hak olarak hem de sosyal hak olarak yer almıştır. Anayasanın 21. maddesi kişiye eğitimde negatif stat¼ hakkını, 50. maddesi ise pozitif stat¼ hakkını tanımıştır. Eğitim ve ¼đrenim hakkı ve ¼devi 1982 Anayasasının 42. maddesinde, sosyal ve ekonomik haklar arasında d¼zenlenmiřtir.

1982 Anayasasının 42. maddesinin 1 inci fıkrası “kimse, eğitim ve ¼đrenim hakkından yoksun bırakılamaz” h¼km¼n¼ içermektedir. Bu h¼k¼m evrensel kabul g¼ren yaklaşıma uygun olup; hiçbir ayrıma tabi tutulmadan, kız - erkek, hasta - sakat, herkesin eşit eğitim hakkına sahip olmasını gerektirmektedir. Eğitim ve ¼đretim kişiler açısından bir hak olması yanında getirilen zorunluluk koşuluyla bir ¼dev haline getirilmiştir. Yani bireyler için eğitim hem bir hak, hem de bir ¼devdir. Diğer taraftan eğitim aileye olduğu kadar devlete de d¼řen bir ¼devdir. Bir başka ifadeyle, eğitim bireyler açısından hem bir hak, hem de bir ¼devdir ve bireyler açısından bir hak olması, onun devlet açısından bir ¼dev olmasını gerektirmektedir.

Eğitim ve öğretim kişiler açısından bir hak olması yanında getirilen zorunluluk koşuluyla bir ödev haline getirilmiştir. Yani bireyler için eğitim hem bir hak, hem de bir ödevdir. Diğer taraftan çocuğun ve gençliğin eğitimi ve bilgilendirilmesi, aileye olduğu kadar devlete de düşen bir ödevdir. Bir başka ifadeyle, eğitim bireyler açısından hem bir hak, hem de bir ödevdir ve bireyler açısından bir hak olması, onun devlet açısından bir ödev olmasını gerektirmektedir. Şöyle ki, öğrenim hakkının gerçekleşmesi için, öncelikle eğitim olanaklarının mevcut ve erişilebilir olması gerekmektedir. Bu durum devletin pozitif yükümlülüğünü gösterir ve sosyal bir beklentidir.

Devletin ödevi, eğitim olanaklarının ve ilgili alt yapının sağlanmasından ibaret değildir. Devlet eğitim kurumlarının ve eğitim ile ilgili alt yapının sağlanmasına ek olarak, iki tür sorumluluk daha yüklenmektedir. Birincisi devlet öğrenim hakkının gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları sağladıktan sonra, hiçbir ayırım yapmadan, herkesi eşit bir şekilde bu haktan yararlandıracaktır. Bu aynı zamanda kişiler için öğrenim hakkının gerçekleşebilmesinin bir şartıdır. Bir başka deyişle, devlet, herkesin, hiçbir ayrıma tabi tutulmadan, eşit bir şekilde eğitim almasını sağlayacak önlemleri almak ve bununla ilgili düzenlemeleri yapmak yükümlülüğü altındadır. Fırsat eşitliğinin en önemli olduğu ve en çok anlam kazandığı alanlardan biri de hiç kuşkusuz eğitim alanıdır.

Burada bahsedilen ikinci sorumluluk ise, devletin, kendi dışında diğer bireyler tarafından da eğitim hakkının kullanılmasını engelleyen uygulamalara son verecek tedbirleri almasıdır. Bir başka ifadeyle, devletten, töre, dini inanç vb nedenlerle, aile veya toplum tarafından eğitim hakkının engellenmemesine yönelik karşı önlemler (zorlama, ceza vb) alması beklenmektedir. Açıkçası, burada devlete düşen sorumluluk, devlet tarafından eğitime engel getirilmemesi değildir; kendi dışında diğer bireyler tarafından öğrenim hakkının kullanılmasını engelleyen uygulamalara son vermektir.

Ayrımcılık, herkesin hak ve özgürlüklere eşit biçimde sahip olmalarını, bu haklardan eşit olarak yararlanmalarını önleme amacı taşıyan ya da fiilen bu sonucu veren herhangi bir ayırım, dışlama, kısıtlama, ya da tercih yapılmasıdır. Pozitif ayrımcılık, tanımı gereği zayıf ya da güçsüz kesimlerin korunup kollanmasını öngörür. Farklı coğrafi bölgelere göre eğitimde kalite farklılığına yol açacak harcama politikaları, ayrımcılığa yol açtığı kabul edilmektedir. Eğitim hakkı herkes tarafından kullanılabilmelidir. Devletler, eğitimde herhangi bir ayrımcılığı ortadan kaldıracak tedbirleri almak amacıyla, ilgili bütün politikaları, programları, harcamaları ve diğer bütün uygulamaları yakından takip etmelidir. Öğrenim hakkı, değişik din, dil, ırk ve cinsiyetteki kişiler için bir geçerli bir hak olduğu için, devlet eğitim sağlama ödevini yerine getirirken bu özelliğe dikkat etmesi gerekecektir. Ayrımcılık yasağı, eğitimin her yönünü ve uluslararası alanda yasaklanmış bütün ayrımcılık nedenlerini kapsamaktadır. Ayrıca, ayrımcılık yasağının medeni durumlarına bakılmaksızın tüm okul çağına gelmiş kişileri de kapsaması gerektiğini söylemek mümkündür.

Ayrım gözetmeme ve kanun önünde eşitliğin fiili olarak da hayata geçirilebilmesi için, dezavantajlı kişilere bunun gereği olan çeşitli imkanların sağlanması, yani bu imkanların kişiler tarafından devletten istenebilmesi gerekmektedir. Bu eşitliğin, devletin sosyal adaleti sağlama görevi ve sosyal devlet olma niteliğinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Ayrıca burs sisteminin dezavantajlı grupların eğitime eşit şekilde katılımını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Özetle, yoksul ve başarılı olanlar için burs, kredi ve yatılılık imkanlarının sağlanması, yukarıda belirtildiği üzere, anayasal ve yasal zorunluluktur.

Günümüzde geçerli olan modern infaz anlayışına göre ise hapisaneler, suç işlemiş kişilerin topluma yeniden kazandırılması amacıyla eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin yapıldığı yerler olarak düşünülmektedir. Hükümlü ve tutukluların insanlık onuruna yakışır asgari yaşam standartlarının olması çok önemlidir.

İşte bu anlayış; cezaevlerindeki eğitimin en temel insan haklarından biri olduğu düşüncesinin çıkış noktasıdır. Hükümlü ve tutuklular, özgürlükten mahrum bırakılmanın sonucunda kaybettikleri haklar dışında, diğer bütün insan haklarına sahip olmaya devam ederler. Öğrenim hakkı, istisnaları bulursa da, özgürlükten mahrum bırakılmanın doğal bir sonucu olarak kaybedilen haklar arasında yer almayıp, kurumun işleyişi içerisinde en çok gözetilmesi gereken haklar arasında yer alır. İyi bir cezaevi rejimi, hükümlü ve tutuklulara sahip oldukları insan haklarını en geniş şekilde kullanma imkanı sağlamalıdır. Bunların başında da onların öğrenim hakkının güvence altına alınması gelir.

Anayasanın 42. maddesinde düzenlenmiş olan öğrenim hakkının kapsamı incelenmiştir. Temel hakların sınırlanması ve sınırlamanın sınırları hususu bu tezin kapsamını çok genişleteceğinden, 1982 Anayasasına göre temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması hususundaki tartışma ve değerlendirmelere girilmemiştir. 1982 Anayasasının 13. maddesi: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz"

Özgürlük açısından, eğitim – öğrenim özgürlüğünü kullanmak amacıyla öğrenimine devam etmek, her öğrencinin temel hakkıdır. Bununla diğer hak ve özgürlükler çatışmaya girdiğinde, uzlaştırma, eğitim ve öğretim lehine sonuçlanır.

Mahpusların öğrenim hakkı anayasal, yasal ve uluslararası belgelerle güvence altına alınmış olsa dahi mahpusların öğrenim hakları önünde birçok engel bulunmaktadır. Günümüz ceza infaz sisteminin ise amacının intikam alma ve suç sayılan fiilin bedelini ödettirme olmadığı, mahpusun iyileştirilmesi, rehabilite edilmesi, topluma kazandırılması tedavi olduğu söylenmektedir. Mahpuslar özgürlükten mahrum bırakılmanın sonucunda kaybettikleri haklar dışında bütün insan haklarına sahip olmaya devam eder. İşte bu anlayışla cezalandırmanın amacının hükümlüleri topluma yeniden kazandırmak olduğu", onları cezalandırmayı haklı kılmak, ceza adaletini meşrulaştırmak için uydurulmuş bir yalan değilse mahpusların öğrenim hakkı güvence altına alınmalıdır.

Türkiye hapisanelerinde de tüm eğitim öğretim faaliyetlerinin amacının mahpusların salıverildikten sonraki yaşama hazırlanmaları ve uyum sağlaması olduğu söylenmektedir. Bu durum Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı 46/1 no'lu genelgede eğitim ilkeleri bölümünde kısaca aşağıdaki iki maddeyle açıklanmaktadır.

(1) Hükümlü ve tutukluların maddî ve manevî kalkınmaları için eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerekliliği ve yararı bütün dünyaca kabul edilmiştir. Bu faaliyetler, en etkili iyileştirme aracı olduğu kadar, kurum rejiminin gerektirdiği disiplin ve düzene en iyi uyan yaşayış sistemidir.

(2) Eğitime yönelik çalışmalardan beklenen; hükümlü ve tutukluların doğru davranış, tutum ve alışkanlıkları benimseyerek, yeniden suç işlemelerini önleyecek ahlâkî değerler kazanmalarını sağlamak, kurum hayatını normal hayata yakınlaştırarak, bu kişilerin salıverilmelerinden sonra topluma uyumlarını kolaylaştırmak ve dış olaylara, tahriklere karşı sabırlı, dayanıklı ve soğukkanlı hâle getirmektir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ikinci bölümü ise tamamen eğitime ayrılmıştır. 75, 76 ve 77. maddeleri kapsayan bu bölümde, eğitimin amacı, mahpusun "kişiliğini geliştirmek", "eğitimini güçlendirmek", "yeni beceriler elde etmesini sağlamak", "suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlamak" ve "salıverilme sonrasına hazırlamak" olarak sıralanıyor.

Türkiye'de mahpusların eğitim ve öğrenimi, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü "Çocuk Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Genelge" ile "Genç Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirme İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge" adlarını taşıyan iki de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Genç yetişkin mahpuslara ilişkin genelgeye göre eğitim ve öğretim çalışmaları şu başlıklar altında ele alınıyor:

- * Yetişkin 1 ve 2. Kademe Eğitimi Başarı Kursları
- * Açık İlköğretim Okulu ve Açık Öğretim Lisesi
- * Açık Öğretim Fakültesi (AÖF)
- * Açık İlköğretim okulu, Açık Öğretim Lisesi ve Açık Öğretim Fakültesine İlişkin Ortak Hükümler
- * Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılan Sınavlar
- * Yüksek Öğretim Çalışmaları
- * Hazırlık Kursları
- * Din Hizmetleri ve Ahlaki Gelişim

* Kütüphane Faaliyetleri

* Eğitimde Teknolojik İmkanlardan Yararlanılması

* Diploma, Sertifika vb. Törenlerin Yapılması

Yetişkin 1. Kademe Kursu okuma yazma bilmeyenler için düzenlenir. Bunun bir adım sonrasında ise Yetişkin 2. Kademe Kursu var. Bu kurstan başarı belgesi alanlar Açık İlköğretim Okuluna kayıt yaptırabiliyor.

İlkokulu bitiren, ortaokul 1, 2, 3 veya ilköğretim okulu 6, 7, 8. sınıflardan ayrılan, ortaokulu dışarıdan bitirme sınavlarına kayıtlıken terk eden kişiler de Açık İlköğretim Okuluna kayıt yaptırabiliyorlar. Ortaokul veya ilköğretim mezunu ya da lise 1, 2 veya 3. sınıflardan ayrılan mahpuslar ise Açık Öğretim Lisesine başvurabiliyorlar. Hapishanedeyken Açık Öğretim Fakültesini (AÖF) kazanan veya AÖF'ne devam ederken tutuklanan kişiler ise hapishaneden AÖF'ye devam etme hakkına sahipler.

Mahpuslar ÖSYM ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen ÖSS, YDS, KPSS, ALES, ÜDS ve benzeri sınavlara da hapishanelerde katılma hakkına sahipler. Yüksek öğretim söz konusu olduğunda ise genelgenin bu konudaki alt başlığının ilk maddesinde şunlar söyleniyor:

"Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam ederken tutuklanan veya hüküm giyen öğrencilerin ya da ceza infaz kurumundayken üniversite sınavını kazanan hükümlü ve tutukluların kapalı ceza infaz kurumlarından, okullarının kabul edilmesi durumunda, dış güvenlik görevlisi muhafazasında, açık ceza infaz kurumlarından iç güvenlik görevlisi nezaretinde ara, yıl sonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına katılmaları sağlanacaktır. Talebi olması hâlinde okullarının kabul etmesi koşuluyla kayıt dondurma işlemi yapılması için girişimlerde de bulunulacaktır."

Genelgeye göre, açık hapishanelerde bulunanlar da aynı büyükşehir belediyesi veya belediye sınırları içinde olan herhangi bir yüksek öğretim kurumunda okuma hakkı kazandıklarında, okullarının kabul etmesi halinde buralarda okuma hakkına sahipler.

Türkiye hapishanelerinde mevcut durum, öğrenim sorunları ve çözüm önerileri

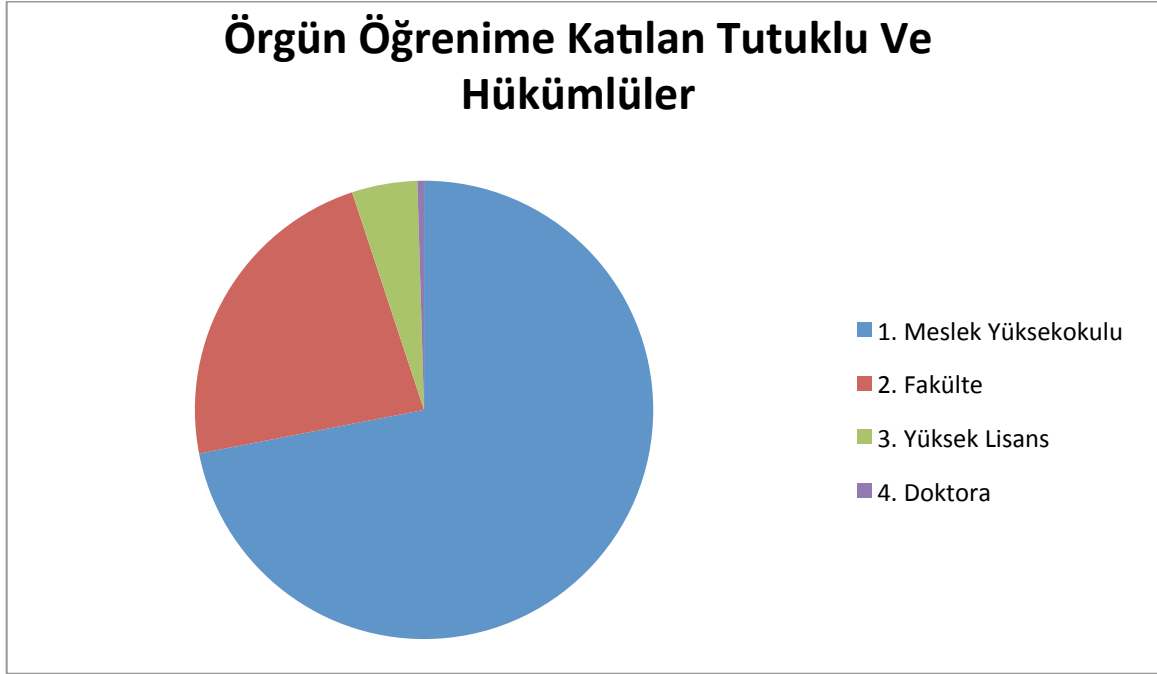
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 2015 yılı faaliyet raporuna göre Okuma yazmayı bilmeyen, ilkokulu bitirmemiş ve ilkokul diploması olmayan tutuklu ve hükümlülerin zorunlu olarak katıldığı 1.Kademe Okur-Yazarlık Kurslarına 2015 yılı içinde 10.450, 2.Kademe Okur-Yazarlık Kurslarına 4.340 tutuklu ve hükümlü katılmıştır.

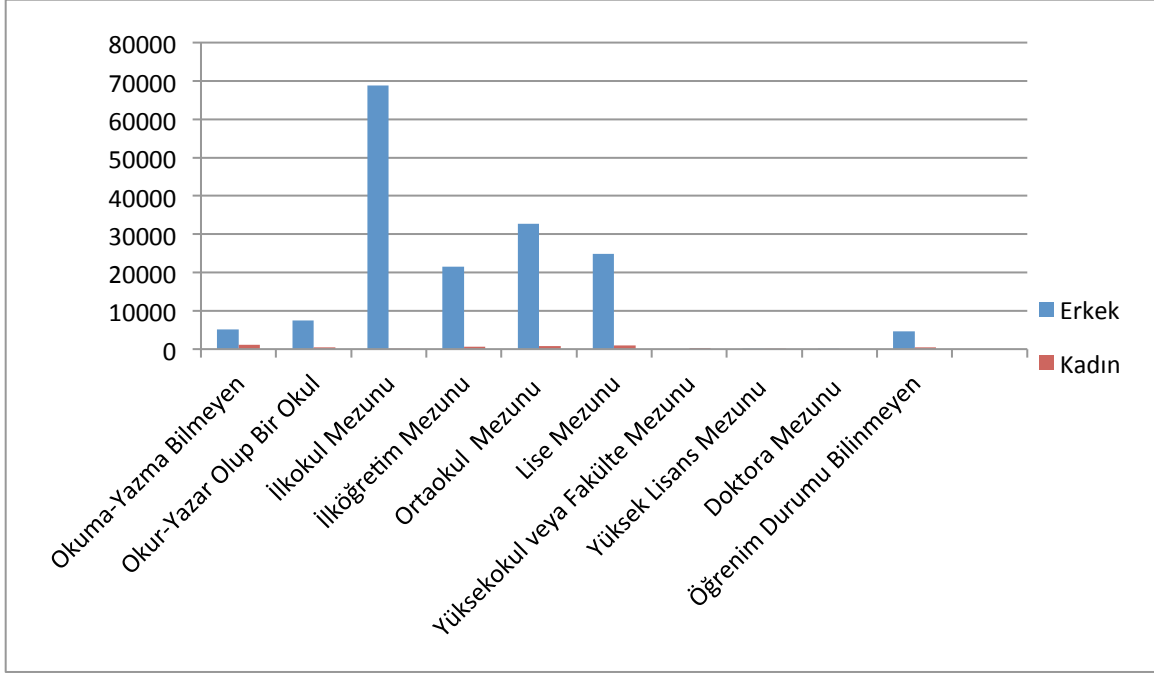
Ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülerin buldukları eğitim seviyesinin en az bir üst eğitim seviyesine çıkararak değişim ve gelişim süreçlerine katkı sağlanmak amacıyla yaygın öğretim kapsamında açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, açık öğretim fakültesi çalışmalarına katılan mahpus sayısı ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Yaygın Eğitime Devam Eden Mahpus Sayısı

Eğitim Durumu	Sayı	Oran
Açıköğretim ortaokulu	16.387	%26.7
Açıköğretim Lisesi	40.397	%66.7
Açıköğretim Fakültesi	3.977	%6.6
Toplam	61.301	

Örgün öğretime devam eden mahpus sayısı 1711'dir ve dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir. Bu sayıya bakıldığında örgün öğretime devam edebilecek mahpusların, %10'undan daha az bir kısmının örgün öğretim hayatına devam ettiğini görebiliyoruz.

Bu grafikte oldukça açık görülebilecek bir başka durum ise öğrenim durumu ile mahpus sayısı arasındaki ters orantı. Öğrenim durumu arttıkça mahpus oranı azalıyor. Elimizde bulunan bu veri de öğrenimin önemini açıkça gözler önünü sermektedir.

- Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam ederken tutuklanan veya hüküm giyen öğrenciler ya da ceza infaz kurumundayken üniversite sınavını kazanan hükümlü ve tutuklular yalnızca okullarının kabul etmesi durumunda öğrenim hakkından yararlanabilmektedir. Temel bir hak olan öğrenim hakkının kullanılmasını engelleyen kurum uygulamalarına karşı öğrencilerin öğrenim hakkı güvence altına alınmalıdır.
- Açık hapisanede bulunan bazı mahpuslar aynı belediye sınırları içerisinde yükseköğretim kurumunda okuma hakkı kazandıkları ve okulları kabul ettiği halde 2. Öğretim programına kayıtlı olması nedeniyle okula gitmeleri ceza infaz kurumu idaresi tarafından güvenlik nedeniyle sınırlandırılmaktadır. Bu durumda gerekli güvenlik tedbirleri alınmalı ya da mahpusların gündüz derslerine devam edebilmesinin güvencesi devlet tarafından sağlanmalıdır.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı arasında imzalanan protokolde Ceza İnfaz Kurumları'nda, Açık Öğretim Fakültesi, Açık Öğretim Lisesi, Açık Öğretim Ortaokuluna devam eden maddi geliri bulunmayan veya emanet para hesabında yeterli para bulunmayan öğrencilerin sınav ve kayıt masrafları sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır. Fakat bazı sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları maddi yetersizlikler sebebiyle mahpusların sınav ve kayıt ücretlerini karşılamamaktadır. Protokolde sağlanmış olan güvencenin uygulamada da sağlanması takip edilmelidir.

- Örgün ve yaygın yüksek öğretime devam eden özgürlüğünden mahrum bırakıldığı için maddi gelir sağlayamayan birçok öğrenci ise kayıt, sınav ve yol masraflarını karşılayamadığı için öğrenimine devam edememektedir. Hukuk devletlerinde bulunan eşitlik ilkesine göre dezavantajlı bütün gruplara fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Öğrenim hakkının ihlali mahpusun sonraki yaşama uyum sağlaması ve hazırlanmasını zorlaştırmakta mahpusları rehabilitasyon ve iyileştirme anlayışı yerine cezalandırma ve intikam alma anlayışı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bütün mahpusların ücretsiz eğitim alabilmeleri teminat altına alınmalıdır.

Kimi öneriler

Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz hükmüyle Türkiye Cumhuriyeti anayasasında da güvence altına alınan ve tüm dünyada en temel hak ve özgürlükler arasında bulunan öğrenim hakkına hiçbir ayırım yapılmadan herkesin eşit derecede sahip olması gerekir. Mahpusların öğrenim hakkının önündeki engeller derhal kaldırılmalı, fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirler alınmalı ve tüm mahpusların ücretsiz, hiçbir koşul ve şarta bağlanmamış bir şekilde eğitim görebilmeleri yasal güvenceye kavuşturulmalıdır.

Ceza infaz kumlarında verilen mesleki eğitim çalışmalarına gereken önem verilerek hükümlülerin toplumsal yaşama katılımlarını sağlayacak meslek edindirme kurslarının, günümüzün ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi sağlanmalıdır. Bu kursları sayı ve türü artırılmalıdır.

Hükümlü ve tutukluların ihtiyaç duydukları alanlarda daha çok kurum ve kuruluşlarla işbirliği yoluna gidilerek ve mahkûmlara öğrenmeyi öğrenme becerileri kazandırılarak zamanlarını daha iyi değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

Temel eğitim, mesleki eğitim, sosyal kültürel faaliyetler ile kurumların kütüphane ve kitaplık faaliyetlerinden hükümlü ve tutukluların daha fazla yararlanabilmesi sağlanmalıdır.

Belirli aralıklarla verilen eğitim ve iyileştirme çalışmaları değerlendirilerek verimliliği arttırılmalı ve uygulamalardaki eksiklikler giderilmeye çalışılmalıdır.

Eğitim etkinliklerinde yaşam boyu öğrenme becerilerine ağırlık verilmelidir.

Bu konuda daha ayrıntılı ve uzun süreli çalışmalar yapılmalıdır

Mektuplar

“Herhangi bir gelirim yok. Ailemin kısıtlı olarak gönderdiği harçlıklardan biriktirerek eğitim masraflarımı karşılamaya çalışıyorum. Genel masrafların yanında acil olarak kayıt yenileme ücreti olarak 750 TL’ye ihtiyacım var. Sosyal yardımlaşma kurumu Adalet Bakanlığı ile yaptığı protokolde sadece açık öğretim ibaresi olduğu ve benim bölümüm uzaktan eğitim olduğu için başvurularım kabul edilmiyor.”

“Bitlis Eren Üniversitesinde Sosyal Hizmet, Besyo, Tarih bölümlerinde öğrenciyiz. Sınavlarımıza katılmaya yönelik dilekçe yazdık. Üniversite 2 Haziran’da taleplerimizin reddedildiğine yönelik dilekçe yolladı. Ancak sadece tutuklu olduğumuz için sınavlara girme hakkımızın olduğunu öğrendik. Eğitim öğretim hakkımız ihlal edilmektedir. Bu konuda sizlerin ve kamuoyunun desteklerine ihtiyacımız var’

“Her dönem 750 TL eğitim ücreti ödemem gerekiyor. Cezaevinde üretimden kopuğum ve ailemin ekonomik imkanlarıyla verdiği destekle ihtiyaçlarımı karşılamaya çalışıyorum. İmkanlarım sınırlı olduğundan okul ücretimi ödeyemiyorum. Uzaktan eğitim olduğum için eğitim yardımı alamıyorum. Sosyal yardımlaşma kurumu bunu karşılamıyor”

“Şuan ki süreçte cezaevlerinde öğrenim haklarımız ile ilgili çektiğimiz zorlukların ve kimi zamanda dersleri ve sınavları takip etme olanaksızlıklarından dolayı mağduriyetimizi dile getirmek istiyorum. Buna yönelik tutukluluk sürecimizin devam zorunluluğundan dolayı çoğu derslerden dönem tekrarına düşmemek ve yaşanan bu sıkıntıları biz öğrencilerin psikolojik ve sosyal yönden ciddi olarak etkilendiğini duyurmak istiyorum. Buna yönelik sınavların başladığı günlerde tutuklanmamızdan dolayı birçok sınavlarımıza giremedik. Telafisi olabilir mi bilmiyorum?”

“Bahar dönemi için vermiş olduğum dilekçeme ise herhangi bir cevap gelmediği için cezaevinin eğitim biriminden telefonla bölüm sekreterliğini aramalarını istedim. Yapılan arama sonucunda almış olduğum sözlü cevapta ise devamsızlık sorunundan dolayı sınavlara alamayacaklarını bildirmişler.Bu devam zorunluluğu gerekçesiyle bahar dönemi sınavlarına giremedim”

“Tutuklandığım tarih final sınavlarına denk geldiği için birçok final sınavına giremedim. Cezaevine geldiğimde ise bütünleme sınavlarına girebilmek için verdiğim dilekçeye, devam sorunum olmadığı halde üniversite yönetiminin bana göndermiş olduğu tutuklu ve hükümlü bulunan öğrenciler, sınava alınmaz ve sınav hakları saklı tutulmaz şeklindeki cevaptan dolayı sınavlara giremediğim için dönem uzatmak zorunda kaldım”

“Tutuklandığım gün vize haftasında giriyorduk. Cezaevindeki eğitim birimi bizle görüşerek okuldaki sınavlara girmemiz için dilekçe yazmamızı söyledi. Bende üniversiteye vizelerime girebilmek için dilekçe gönderdim. Okul bu bildirimden sonra sınavlara giremeyeceğimi hiçbir beyanat olmadığı halde dilekçe ile bildirdi”

“2010 yılında tutuklandım. Okul öncesi öğretmenliği 3. Sınıf öğrencisiydim.tutuklandıktan sonra vizelere girmiştım final zamanı devamsızlıkta bıraktılar ve ege üniversitesindeki öğrencilik hakkım o noktada durdu. Cezaevindeki en büyük engel örgün eğitim okuyupta tutuklanan öğrencilerin devamsızlıktan bırakılması. Bu sorunun kaynağı cezaevi değil üniversitenin kendisi. Oysa üniversitelerin daha teşvik edici ön açıcı olması beklenir”

“Kırıkkale F tipine nakledildim. Geçen yıl Silifke M tipi cezaevinde İstanbul üniversitesi açık öğretim fakültesine kayıt oldum. Öğrenim yardımını Silifke kaymakamlığı sosyal yardımlaşma

ve dayanışma vakfı ödemekteydi. Kurum öğretmeninden öğrendiğime göre Valilik Sosyal dayanışma ve yardımlaşma vakfı artık okumak isteyen okuyan mahkum öğrencilere yardım yapmıyormuş. Böyle bir durumda imkanım olmadığından öğrenimimi yarım bırakmak zorunda kalacağım”

“Üniversiteye giriş sınavını geçtim LYS sınavında puanımı yükselterek hukuk okumak istiyorum. Devlet üniversiteye yardım etmiyor.Bu durum ciddi olarak heveslerimi ve azmimi engellediğinden yeni tanıştığım bir arkadaştan adresinizi aldım ve şansımı denemek istiyorum”